

SISÄISEN TURVALLISUUDEN SANASTO

2023

Sisällysluettelo

Käsitekaavioluettelo.....	3
Sanastosta.....	4
Sanaston rakenne ja merkinnät.....	5
Käsitteet, määritelmät ja termit.....	5
Sanaston rakenne.....	5
Termitietueen rakenne.....	5
Käsitekaavioiden tulkinta.....	8
1 Turvallisuus.....	10
1.1 Turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä.....	11
1.2 Rikostorjunta.....	16
2 Häätokeskustoiminta ja pelastustoiminta.....	17
3 Tiedustelu.....	21
4 Henkilöllisyyden todentaminen.....	23
5 Organisaation toiminta.....	25
6 Viranomaisten toiminta.....	30
Englanninkielinen hakemisto / English index.....	31
Suomenkielinen hakemisto.....	32

Käsitekaavioluettelo

Käsitekaavio 1. Häätäkeskustoiminta.....	19
Käsitekaavio 2. Pelastustoimi ja pelastustoiminta.....	20
Käsitekaavio 3. Tiedustelu.....	22
Käsitekaavio 4. Henkilöllisyyden todentaminen.....	24
Käsitekaavio 5. Organisaation toiminta ja tilannekuva.....	27
Käsitekaavio 6. Riskienhallinta.....	29

Sanastosta

Sisäisen turvallisuuden sanastossa määritellään sisäiseen turvallisuuteen ja laajemmin sisäministeriön hallinnonalaan liittyviä käsitteitä. Turvallisuuteen liittyvistä käsitteistä sanastossa on painotettu ensisijaisesti niitä, joita ei ole aikaisemmin määritelty muissa sanastoissa. Sanastoon on otettu mukaan myös joitakin Kokonaisturvallisuuden sanastosta (TSK 50) lainattuja käsitteitä.

Sanaston laatimiseen on osallistunut edustajia kaikista sisäministeriön hallinnonalan virastoista sekä Sanastokeskus ry:n terminologi. Englanninkielisten termivastineiden tarkistuksesta on vastannut valtioneuvoston kanslian käännös- ja kielitoimiala.

Sanaston rakenne ja merkinnät

Käsitteet, määritelmät ja termit

Sanaston lähtökohtana on ollut luotettavien määritelmien, käsitejärjestelmien, termisuositusten ja termien vastineiden tuottaminen. Siksi sanasto on laadittu systemaattisesti, terminologisten periaatteiden ja menetelmien mukaisesti, jotka on määritelty ISO/TC 37:n (International Organization for Standardization/Technical Committee 37 Language and terminology) laatimissa kansainvälisissä standardeissa.

Terminologiselle sanastotyölle on ominaista käsitekeskeisyys. Siinä missä sanakirjat tarkastelevat sanoja ja niiden merkityksiä, terminologisten sanastojen lähtökohtana ovat käsitteet ja niiden väliset suhteet.

Käsitteet ovat ihmisen mielessään muodostamia ajatusmalleja, jotka vastaavat tiettyjä todellisuuden kohteita, niin sanottuja tarkoitteita. **Tarkoitteilla** on erilaisia ominaisuuksia. Näistä ominaisuuksista muodostettuja ajatusmalleja kutsutaan käsitepiirteiksi. Käsitteen sisältö muodostuu joukosta erilaisia käsitepiirteitä, joista olennaiset ja erottavat kuvataan **määritelmän** avulla. Terminologiset määritelmät on kirjoitettu sellaiseen muotoon, että niiden avulla voidaan tunnistaa kunkin käsitteen paikka käsitejärjestelmässä. **Termit** puolestaan ovat käsitteiden nimityksiä, joiden avulla voidaan lyhyesti viitata käsitteen koko sisältöön.

Sanaston rakenne

Sanasto on ryhmitelty **aiheenmukaisesti** jäsenneltyihin lukuihin, joissa toisiinsa liittyvät käsitteet on pyritty sijoittamaan lähekkäin.

Aakkoselliset hakemistot löytyvät sanaston lopusta. Niissä käytetty numerointi viittaa käsitteen numeroon sanastossa. Hakemistoon on poimittu suositettavien ja hylättävien termien lisäksi muita hakusanoja, jotka liittyvät läheisesti tiettyyn käsitteeseen. Muut hakusanat viittaavat siihen käsitteeseen ja sen numeroon, jonka yhteydessä kyseistä termiä käsitellään.

Termitietueen rakenne

Käsitteet on esitetty numeroituina termitietueina. Termitietueessa käsitteelle annetaan ensin **termit**. Jos käsite on määritelty, termien jälkeen seuraa **määritelmä** ja mahdolliset määritelmää täydentävät lisätiedot eli **huomautukset**. Käsitteet on numeroitu juoksevasti. Seuraavilla sivuilla on sanastosta poimittu esimerkkitermitietue ja merkintöjen selitykset:

Termitietueen merkintä	Merkinnän selitys
2	käsitteen numero
kansallinen turvallisuus	suomenkieliset termit; suositettava termi ensimmäisenä ja sen jälkeen sallittavat synonyymit
mieluummin kuin: valtion turvallisuus	ei-suositettava termi; termin käyttöä ei suositeta esimerkiksi kielellisistä syistä
en national security	englanninkieliset vastineet
yhteiskunnan tila, jossa yhteiskunnan ja demokraattisen valtiojärjestelmän toiminta ja toimintaedellytykset sekä valtiosuvereniteetti on suojattu vakavilta <i>uhkilta</i>	määritelmä; alkaa pienellä kirjaimella, ei pistettä lopussa; kursivointi viittaa sanastossa määritellyyn käsitteeseen
<p>Kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvia uhkia ovat toiminta ja kehityskulut, jotka uhkaavat vakavasti kansanvaltaista valtio- ja yhteiskuntajärjestystä, <i>yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja</i>, valtiosuvereniteettia, suuren ihmismäärän henkeä ja terveyttä tai Suomen taloudellisia tai muita tärkeitä etuja. Näitä etuja uhkaavat esimerkiksi sotilaallinen hyökkäys, vieraan valtion harjoittama tiedustelu, <i>terrorismi</i> ja vakava valtiollinen <i>hybridivaikuttaminen</i>.</p> <p>Kansallinen turvallisuus on yhteydessä sekä ulkoiseen että <i>sisäiseen turvallisuuteen</i>.</p> <p>Termiä valtion turvallisuus käytetään eräissä säädösteiksteissä, mutta yleisesti sitä pidetään vanhentuneena.</p>	huomautus; normaali virke, erotettu määritelmästä sisennyksellä; antaa lisätietoa käsitteestä, esimerkkejä, tietoa termien käytöstä yms.

Kooste kaikista käsitteiden yhteydessä sanasto-osuudessa käytetyistä merkintätavoista:

Termitietueen merkintä	Merkinnän selitys
lihavointi	suomenkieliset termit; suositettava termi ensimmäisenä ja sen jälkeen sallittavat synonyymit
<i>kursivoitu linkki</i>	(määritelmässä tai huomautuksessa) kursivoitu termi viittaa sanastossa määriteltyyn käsitteeseen; termi toimii sähköisessä versiossa linkkinä
kursivoimaton linkki	(määritelmässä tai huomautuksessa) teksti toimii linkkinä sanaston ulkopuoliseen kohteeseen
(1)	(suluissa oleva numero termin perässä) homonyymi; sanastossa on useita kirjoitusasultaan samanlaisia termejä, joilla on eri merkitys, esim. riskianalyysi (1) ja riskianalyysi (2)
mielummin kuin: rather than:	ei-suositettava termi; termin käyttöä ei suositeta esimerkiksi kielellisistä syistä (kuten vierasperäisyyden vuoksi)
ei:	hylättävä termi; tarkoittaa eri asiaa kuin suositettava termi eikä sitä pitäisi käyttää tässä merkityksessä tai termi on kielenvastainen tai vanhentunut
en	englanninkieliset vastineet / englanninkieliset vastineet; suositettava termi ensimmäisenä ja sen jälkeen sallittavat synonyymit
pl	termiä käytetään monikkumuotoisena
<	termi viittaa määriteltyä käsitettä laajempaan käsitteeseen
>	termi viittaa määriteltyä käsitettä suppeampaan käsitteeseen
~	termi viittaa hieman määritellystä käsitteestä poikkeavaan käsitteeseen, mutta siitä ei kuitenkaan voi sanoa, että se olisi laajempi tai suppeampi kuin määritelty käsite
<hätäkeskustoiminta>	(teksti kulmasuluissa käsitteen numeron alla) ala, jolle määritelmä on rajattu tai jonka näkökulmasta määritelmä on kirjoitettu
<Rajavartiolaitos>	(teksti kulmasuluissa termin perässä) täsmennys termin käyttöalasta tai tapauksista, joissa termiä voidaan käyttää
Käsitekaavio:	viittaus yhteen tai useampaan käsitekaavioon, jossa käsite esiintyy; käsitekaavion nimi toimii sähköisessä versiossa linkkinä

Käsittekaavioiden tulkinta

Käsittekaaviot havainnollistavat käsitteiden välisiä suhteita ja auttavat hahmottamaan kokonaisuuksia. Sanastossa esiintyy terminologisia käsitesuhteita, joita on kuvattu UML:n (Unified Modeling Language) mukaisilla merkintätavoilla (ks. ISO 24156-1 Graphic notations for concept modelling in terminology work and its relationship with UML – Part 1: Guidelines for using UML notation in terminology work). Seuraavan sivun kaaviossa on annettu esimerkkejä käsitesuhteiden kuvaamisesta.

Käsitteen merkitseminen kaavioon

- sanasto-osuudesta käsitteen tiedoista on poimittu kaavioon käsitteen numero, ensimmäinen suositettava termi, mahdollinen homonyymin numero kaarisuluissa ja määritelmä
- lihavoimaton termi on kaaviossa helpottamassa kaavion tulkintaa, mutta sitä ei ole määritetty sanastossa

Hierarkkinen suhde (kolmioon päättyvä viiva \rightarrow)

- vallitsee laajemman yläkäsitteen (*henkilöllisyys*) ja sitä suppeamman alakäsitteen (*varmistettu henkilöllisyys*) välillä
- alakäsite sisältää kaikki yläkäsitteen piirteet sekä vähintään yhden lisäpiirteen, mutta sitä vastaa suppeampi joukko tarkoituksia kuin yläkäsitettä
- alakäsite voidaan ajatella yläkäsitteen erikoistapaukseksi
- kolmion kärki osoittaa yläkäsitteeseen

Assosiatiivinen suhde (viiva ilman symbolia)

- käsitesuhde, jota ei voida luokitella hierarkkiseksi eikä koostumussuhteeksi (esim. ajalliset, paikalliset, toiminnalliset, välineelliset sekä alkuperään ja syntyyn liittyvät suhteet)
- assosiatiivisen suhteen tyyppi käy yleensä ilmi määritelmän kielellisestä muodosta
- esimerkiksi *henkilöllisyyden* ja *henkilöllisyyden todentamisen* välillä on assosiatiivinen suhde: henkilöllisyyden todentaminen on henkilöllisyyden todenmukaisuuden ja oikeudellisuuden varmistamista

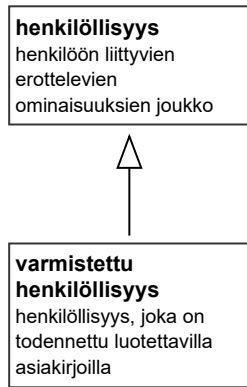
Täydentävä tieto (katkoviiva - - -)

- katkoviivoilla merkitään käsitesuhteet, jotka eivät käy ilmi määritelmien sanamuodoista (esimerkiksi *riskienhallinnan* ja *toimintaympäristöanalyysin* välinen assosiatiivinen suhde on merkitty katkoviivalla, koska riskienhallinnan määritelmässä ei viitata suoraan toimintaympäristöanalyysiin eikä päinvastoin)
- katkoviivoilla kuvatut käsitesuhteet täydentävät määritelmiä ja tukevat käsitteiden ymmärtämistä (*toimintaympäristöanalyysin* avulla saatuja tuloksia voidaan hyödyntää *riskienhallinnassa*, vaikkei assosiatiivinen käsitesuhde näy käsitteiden määritelmästä)
- katkoviivalla voidaan merkitä niin hierarkkinen suhde, koostumussuhde kuin assosiatiivinen suhdekin

Moniulotteinen käsitejärjestelmä (viiva, jonka yhteyteen on tekstillä merkitty jaotteluperuste)

- yläkäsitteestä päästään erilaisiin alakäsitevalikoimiin eli ulottuvuuksiin käyttämällä eri jaotteluperusteita
- yhteen ulottuvuuteen kuuluvat eli yhden jaotteluperusteen mukaiset (kaaviossa saman jaotteluperusteen alle merkityt) alakäsitteet eivät voi yhdistyä uudeksi käsitteeksi (esimerkiksi *siviilitiedustelu* ei voi olla *sotilastiedustelua*)
- eri ulottuvuuksiin kuuluvia eli eri jaotteluperusteiden alla olevia alakäsitteitä voidaan yhdistää uusiksi käsitteiksi (esimerkiksi *siviilitiedustelu* voi olla *vastatiedustelua*)
- jaotteluperusteen nimitys on usein merkitty viivan yhteyteen (esimerkiksi *tiedustelu* on jaettu alakäsitteisiin yhtäältä tiedustelun suorittajan ja toisaalta tiedustelun tavoitteen mukaan)

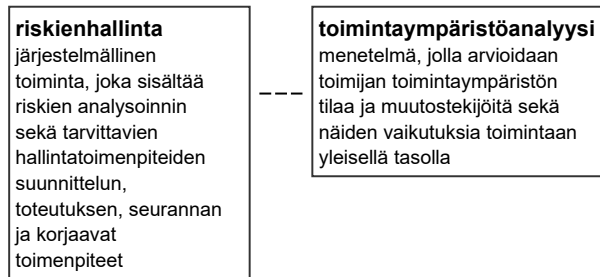
HIERARKKINENSUHDE

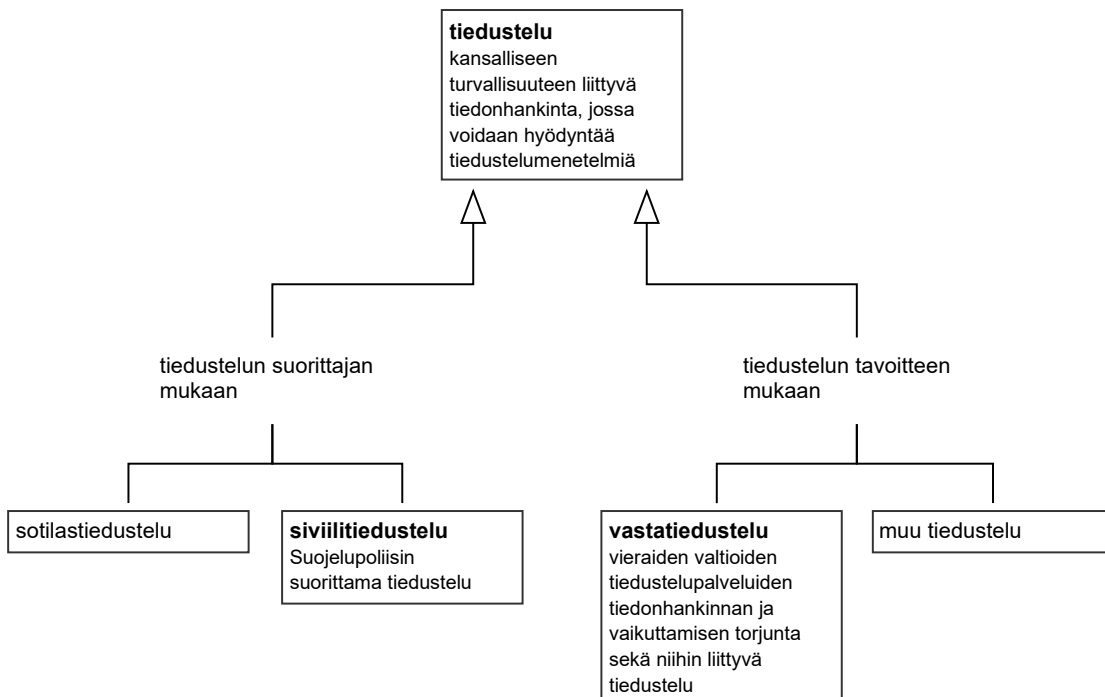
ASSOSIATIIVINEN SUHDE

MÄÄRITELMÄÄ TÄYDENTÄVÄ KÄSITESUHDE

MONIULOTTEISUUS

1 Turvallisuus

1

turvallisuus

en security; safety

tila, jossa *uhkat* ja *riskit* ovat hallittavissa

Turvallisuudella voidaan tarkoittaa myös toimintaa tai toimintojen kokonaisuutta, jolla pyritään siihen, että uhkat ja riskit ovat hallinnassa, tai tunnetta siitä, että uhkat ja riskit ovat hallinnassa.

Englannin kielessä turvallisuudella on kaksi vastinetta, security ja safety. Security viittaa erityisesti niin sanottuun kovaan turvallisuuteen eli tarkoitukselliselta vahingoittavalta toiminnalta (kuten aseellisen voiman käyttö, väkivalta, rikollinen toiminta) suojassa olemiseen (esimerkiksi valtion tai rakennuksen turvallisuus hyökkääjiä vastaan). Safety puolestaan viittaa niin sanottuun pehmeään turvallisuuteen, siis turvallisuuteen, joka ei vaaranna tarkoituksellisen toiminnan vuoksi vaan esimerkiksi tapaturmien, *onnettomuuksien* tai virheiden vuoksi (kuten työturvallisuus, potilasturvallisuus, tuotteiden käyttöturvallisuus). Termiä security voidaan käyttää esimerkiksi kun puhutaan turvallisuudesta yhteiskunnan toimijoiden toimintana, jolla pyritään uhkien ja riskien hallitsemiseen, tai tällaisella toiminnalla saavutettuna tilana. Usein sanoja security ja safety käytetään yhdessä (esimerkiksi organisaationimissä, kuten Department of Security and Safety).

Käsitteen tiedot perustuvat [Kokonaisturvallisuuden sanastoon \(TSK 50, 2017\)](#).

2

kansallinen turvallisuus

mieluummin kuin: valtion turvallisuus

en national security

yhteiskunnan tila, jossa yhteiskunnan ja demokraattisen valtiojärjestelmän toiminta ja toimintaedellytykset sekä valtiosuvereniteetti on suojattu vakavilta *uhkilta*

Kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvia uhkia ovat toiminta ja kehityskulut, jotka uhkaavat vakavasti kansanvaltaista valtio- ja yhteiskuntajärjestystä, *yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja*, valtiosuvereniteettia, suuren ihmismäärän henkeä ja terveyttä tai Suomen taloudellisia tai muita tärkeitä etuja. Näitä etuja uhkaavat esimerkiksi sotilaallinen hyökkäys, vieraan valtion harjoittama tiedustelu, *terrorismi* ja vakava valtiollinen *hybridivaikuttaminen*.

Kansallinen turvallisuus on yhteydessä sekä ulkoiseen että *sisäiseen turvallisuuteen*.

Termiä valtion turvallisuus käytetään eräissä säädöstekesteissä, mutta yleisesti sitä pidetään vanhentuneena.

Käsittekaavio: [Tiedustelu](#)

3

sisäinen turvallisuus

en internal security

not: homeland security

yhteiskunnan tila, jossa väestö voi nauttia yhteiskuntarauhasta ja oikeusjärjestelmän takaamista oikeuksista ja vapauksista ilman kansallisista tai kansainvälisistä *uhkista* johtuvaa haittaa, pelkoa tai turvattomuuden tunnetta

Sisäiseen turvallisuuteen kohdistuvia uhkia ovat esimerkiksi toiminta, ilmiöt ja kehityskulut, jotka uhkaavat valtio- ja yhteiskuntajärjestystä, oikeusjärjestelmää, ihmisten henkeä ja terveyttä sekä ihmisten ja oikeushenkilöiden omaisuutta tai vapautta. Tällaisia uhkia ovat esimerkiksi järjestäytyneet rikollisuus, yhteiskunnan *häiriötilanteet*, suuronnettomuudet, vieraan valtion *hybridivaikuttaminen*, ääriliikkeiden muodostamat uhkat sekä *terrorismi*.

Sisäisen turvallisuuden viranomaisia ovat esimerkiksi poliisitoimen, rajaturvallisuuden, pelastustoimen ja maahanmuuttohallinnon viranomaiset sekä Suojelupoliisi.

Sisäistä turvallisuutta edistävät viranomaiset yhteistyössä elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten kanssa.

Sisäinen ja ulkoinen turvallisuus yhdistyvät toisiinsa monella tasolla ja niiden välinen raja on häilyvä.

Englanninkielinen termi homeland security on käytössä Yhdysvalloissa. Sitä ei kuitenkaan tule käyttää, kun on kyse Suomen sisäisestä turvallisuudesta.

4

rajaturvallisuus

en border security; border management

tila, jossa luvattomat rajanylitykset on estetty, rajat ylittävästä henkilöliikenteestä yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle sekä kansanterveydelle aiheutuvat *uhkat* ja rajat ylittävä rikollisuus on torjuttu, turvallinen rajanylitys on varmistettu ja alueellinen koskemattomuus on turvattu

Rajaturvallisuus koskee sekä valtakunnanrajaa että Schengen-ulkorajaa.

Rajaturvallisuuden ylläpitämiseen kuuluu olennaisesti ihmis- ja perusoikeuksien kunnioittaminen. Tämä on osa eurooppalaista yhdenmukaistettua rajaturvallisuutta, joka on määritelty eurooppalaisesta raja- ja merivartiostosta annetussa asetuksessa ((EU) 2019/1896).

Rajaturvallisuuden ylläpitäminen edistää osaltaan *kansallista* ja *sisäistä turvallisuutta*.

Rajavartiolaitos ylläpitää rajaturvallisuutta toimimalla kotimaassa ja ulkomailla yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa.

5

turvallisuusviranomainen

en security authority

viranomainen, jonka lakisäätöihin tehtäviin kuuluu *turvallisuuden* ylläpitäminen

Yhteiskunnassa turvallisuutta ylläpitävät myös sellaiset toimijat, joiden lakisäätöissä tehtävissä ei sitä erikseen mainita.

1.1 Turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä

6

riski

en risk

kielteisen seikan tai tapahtuman todennäköisyyden ja vaikutusten yhdistelmä

Riski ilmaistaan tavallisesti riskin lähteiden, mahdollisten tapahtumien, niiden seurausten ja niiden todennäköisyyden yhdistelmänä.

Riskit voivat kohdistua esimerkiksi ihmisiin, eläimiin, omaisuuteen, tietojärjestelmiin, ympäristöön tai yhteisöllisiin arvoihin.

Joissakin yhteyksissä riski voidaan käsittää laajemmaksi käsitteeksi, johon ei aina liity kielteisiä seikkoja. Esimerkiksi Riskienhallinnan standardissa ISO 31000 riski on määritelty epävarmuuden vaikutukseksi tavoitteisiin.

Käsitteen tiedot perustuvat [Kokonaisturvallisuuden sanastoon \(TSK 50, 2017\)](#).

Käsittekaavio: [Riskienhallinta](#)

7

onnettomuus

en accident; < incident (1)

äkillinen, odottamaton ja tahaton tapahtuma, jolla on vahingolliset seuraukset

Käsitteen tiedot perustuvat [Kokonaisturvallisuuden sanastoon \(TSK 50, 2017\)](#).

Käsittekaavio: [Pelastustoimi ja pelastustoiminta](#)

8

onnettomuuksien ehkäisy

en prevention of incidents and accidents; incident and accident prevention

toiminta, jolla pyritään estämään *onnettomuuksien* tapahtuminen ja minimoimaan vahingot etukäteen

Onnettomuuksien ehkäisyyn kuuluu muun muassa rakennusten turvallinen käyttö, viranomaisyhteistyö, viranomaisvalvonta, tutkimus, ohjaus, viestintä ja neuvonta sekä tulen, vaarallisten aineiden ja laitteiden huolellinen käsittely.

Käsittekaavio: [Pelastustoimi ja pelastustoiminta](#)

9

vaara

en hazard; danger

hyvin todennäköisesti toteutuva tai jo toteutunut, parhaillaan vaikuttava haitallinen tapahtuma tai kehityskulku

Ks. myös [uhka](#) ja [riski](#).

Käsitteen tiedot perustuvat [Kokonaisturvallisuuden sanastoon \(TSK 50, 2017\)](#).

10

uhka

en threat

mahdollisesti toteutuva haitallinen tapahtuma tai kehityskulku

Uhka eroaa [vaarasta](#) siten, että uhka on epävarmempi kehityskulku ja vaara puolestaan käytännöllinen ja riskienhallinnallisin toimenpitein käsiteltävä asia.

Ks. myös [riski](#).

Käsitteen tiedot perustuvat [Kokonaisturvallisuuden sanastoon \(TSK 50, 2017\)](#).

11

poikkeusolot *pl*; ~ yleinen hätätila

en emergency; emergency conditions *pl*; state of emergency; ~ public emergency

yhteiskunnan tila, jossa on niin vakavia [uhkia](#), tapahtumia tai tilanteita, että kansakunnan tai yhteiskuntajärjestyksen olemassaolo on uhattu

Poikkeusolot toteaa valtioneuvosto yhdessä tasavallan presidentin kanssa. Poikkeusolojen toteaminen mahdollistaa viranomaisten tavanomaisesta poikkeavan toimivaltuuksien käytön. Poikkeusoloista sekä viranomaisten poikkeavista toimivaltuuksista poikkeusoloissa säädetään valmiuslaissa ([1552/2011](#)), ja näiden säännösten soveltamisen aloittamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella (nk. käyttöönottoasetus). Valmiuslain lisäksi perusoikeuksista poikkeamisesta säädetään puolustustilalaissa ([1991/1083](#)).

Eri poikkeusolojen vaikutus viranomaisten toimintaan vaihtelee viranomaisen ja poikkeusolon laadun mukaan. Siksi asianmukainen poikkeusoloihin [varautuminen](#) edellyttää, että viranomaisen tehtävät määritetään kussakin poikkeusolon muodossa erikseen ja että kunkin poikkeusolon muodon kohdalla arvioidaan erikseen, miten poikkeusolo vaikuttaa viranomaisen toimintaan. Kunkin viranomaisen on varmistettava, että sen tehtävät hoidetaan mahdollisimman hyvin myös poikkeusoloissa. Suuri osa tehtävistä on poikkeusoloissa asiallisesti samoja kuin normaalioloissa, mutta keinot, lukumäärä ja priorisointi saattavat muuttua. Lisäksi tilanne saattaa edellyttää suojaamista ja toimimista suojatiloissa. Lainsäädäntö sisältää myös erikseen säädettyjä oikeuksia ja velvoitteita, joita sovelletaan vain poikkeusoloissa.

Suomen perustuslaissa olevalla poikkeusolojen määritelmällä tarkoitetaan samaa kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksessa sekä Kansalaisyhteiskunnan ja poliittisten oikeuksien koskevassa kansainvälisessä yleissopimuksessa käytetyllä yleisen hätätilan käsitteellä.

12

häiriötilanne

mieluummin kuin: häiriötila

ei: kriisi; katastrofi

en incident (2); disruption; abnormal condition; abnormal situation
rather than: disturbance

uhka tai tapahtuma, joka vaarantaa *yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja* tai strategisia tehtäviä ja jonka hallinta edellyttää viranomaisten ja muiden toimijoiden tavanomaista laajempaa tai tiiviimpää yhteistyötä ja viestintää

Häiriötilanteita ovat esimerkiksi vakavat luonnononnettomuudet, kuten myrskytuhot ja vedenpinnan äkillinen nousu. On olemassa myös ihmisen toiminnasta aiheutuvia häiriötilanteita, kuten mellakka ja terrori-isku.

Häiriötilanteita voi esiintyä niin normaalioloissa kuin *poikkeusoloissakin*.

Häiriötilanne voi koskea esimerkiksi koko valtakuntaa tai olla alueellinen tai paikallinen.

Häiriötilanne voi myös liittyä ainoastaan johonkin toimintoon, esimerkiksi rahahuoltoon.

Termi häiriötilanne on korvannut termin erityistilanne, kun viitataan tässä määriteltyyn käsitteeseen.

Nk. vakava häiriötilanne on vakavampi kuin muu häiriötilanne mutta lievempi kuin poikkeusolot.

Yleiskielessä käytetään usein sanoja kriisi ja katastrofi. Monissa tapauksissa täsmällisempää olisi käyttää termiä häiriötilanne tai poikkeusolot. Esimerkiksi valtioneuvoston *varautumisesta* vastaava valtioneuvoston kanslia käyttää nykyisin kriisi-sanalla joko termiä häiriötilanne tai poikkeusolot, jotka viittaavat kulloiseenkin tapahtumaan tai tilanteeseen täsmällisemmin.

Englannin termillä disturbance viitataan usein tässä tarkoitettua häiriötilannetta vakavampiin ihmisten aiheuttamiin häiriöihin, kuten laajoihin, mahdollisesti väkivaltaisiin mellakoihin. Sen vuoksi sitä ei suositella käytettäväksi häiriötilanteen vastineena.

Käsitteen tiedot perustuvat [Kokonaisturvallisuuden sanastoon \(TSK 50, 2017\)](#).

13

yhteiskunnan elintärkeä toiminto

en functions *pl* vital to society; vital functions *pl* of society

toiminto, joka on välttämätön yhteiskunnan toimivuuden kannalta

Yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja ovat esimerkiksi johtaminen, kansainvälinen ja EU-toiminta, puolustuskyky, *sisäisen turvallisuuden* ylläpitäminen, talous, infrastruktuuri ja huoltovarmuus, väestön toimintakyky ja palvelut sekä henkinen kriisinkestävyys.

14

varautuminen

en preparedness; emergency preparedness; emergency planning; contingency planning;
precautionary measures *pl*

toiminta, jolla varmistetaan tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen ja mahdollisesti tarvittavat tavanomaisesta poikkeavat toimenpiteet *häiriötilanteissa* ja *poikkeusoloissa*

Varautumistoimenpiteitä ovat muun muassa valmiussuunnittelu, jatkuvuudenhallinta, etukäteisvalmistelut, koulutus sekä valmiusharjoitukset.

Käsitteen tiedot perustuvat [Kokonaisturvallisuuden sanastoon \(TSK 50, 2017\)](#).

15

omatoiminen varautuminen

en individual emergency planning; self-preparedness; home preparedness; independent preparedness

yksittäisten henkilöiden, asuinyhteisöjen ja kotitalouksien valmistautuminen tilanteisiin, joissa normaali arki häiriintyy

Normaali arki voi häiriintyä esimerkiksi pitkäkestoisten sähkökatkojen, vedenjakeluhäiriöiden tai maksujärjestelmähäiriöiden tai viranomaisohjeistuksen vuoksi.

Viranomaisten ja järjestöjen laatiman suosituksen mukaan jokaisen tulisi varautua riittävällä elintarvikkeilla ja muilla varusteilla, jotta pystyisi selviytymään 72 tuntia esimerkiksi ilman sähkö-, lämmön- tai vedenjakelua.

Pelastuslaissa omatoimisella varautumisella tarkoitetaan rakennuksen omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan toimintaa, jolla pyritään *onnettomuuksien ehkäisyyn* ja valmistaudutaan toimimaan vaaratilanteissa (379/2011 14 §). Tällaisissa yhteyksissä englannin vastineeksi voi valita termin self-preparedness tai independent preparedness (joissa ei sanoiteta koti- tai yksilökontekstia).

16

yhteiskunnan polarisaatio; yhteiskunnan polarisoituminen

en polarisation of society

yhteiskunnan koheesiota heikentävä ilmiö, jossa vastakkainasettelu lisääntyy ja eri väestöryhmien elämänpiirit eriytyvät toisistaan

Yhteiskunnan polarisaatioon liittyy *uhka* jännitteiden ja sosiaalisen levottomuuden lisääntymisestä. Se voi vahvistaa jengiytymistä, ääriajattelua ja *terrorismin* uhkaa.

Yhteiskunnan polarisaatio heikentää *sisäistä turvallisuutta* ja sitä kautta myös *kansallista turvallisuutta*.

Tulo- ja hyvinvointierojen kasvaminen lisää polarisaatiokehitystä.

17

terrorismi

en terrorism

tavoitteellinen ja ideologinen toiminta, jolla pyritään väkivaltaa käyttämällä, sillä uhkaamalla tai väkivallan käyttöä tukevalla toiminnalla synnyttämään yhteiskunnallista levottomuutta ja pelkoa

Terrori-iskut voivat aiheuttaa ihmishenkien menetyksiä ja vakavia aineellisia vahinkoja. Lisäksi niillä voi olla poliittisia ja taloudellisia vaikutuksia.

Terrorismiin liittyy myös väkivallaton terroristinen toiminta, kuten propagandan levittäminen, terroristiseen toimintaan osallistuvien yksilöiden ja ryhmittymien rahallinen tukeminen ja uusien jäsenien värväminen terroristijärjestöihin.

18

terrorismin torjunta; terrorismintorjunta

en counter-terrorism; counterterrorism; combating terrorism

toiminta, jonka tavoitteena on paljastaa, estää ja ennaltaehkäistä terroristista toimintaa, heikentää terroristien toimintaedellytyksiä ja tuottaa tietoa *terrorismin* liittyvistä ilmiöistä päätöksenteon tueksi

Terrorismin torjuntaa toteutetaan kansallisesti ja kansainvälisesti viranomaisten yhteistyönä.

19

yhteiskuntajärjestystä vaarantava rikos

en offence endangering social order; offence threatening social order; offence posing a risk to social order

rikos, joka uhkaa yhteiskunnan instituutioita tai toimintaedellytyksiä

Yhteiskuntajärjestystä vaarantavia rikoksia ovat esimerkiksi terrori-isku, kriittisen infrastruktuurin toimintaan kohdistuva vahingonteko, vaaleihin liittyvät rikokset tai kiihottaminen kansanryhmää vastaan.

20

hybridivaikuttaminen

en hybrid influence activities *pl*; hybrid influence efforts *pl*

suunnitelmallinen toiminta, jolla valtiollinen toimija pyrkii saavuttamaan omat tavoitteensa erilaisia toisiaan täydentäviä keinoja käyttäen ja kohteen etujen vastaisesti

Hybridivaikuttamisen keinot voivat olla esimerkiksi taloudellisia, poliittisia tai sotilaallisia. Siihen voi sisältyä rikollista toimintaa, *informaatio-* tai kybervaikuttamista mutta myös muita keinoja. Myös vieraan valtion välineellistämä laajamittainen maahantulo on eräs hybridivaikuttamisen keino. Eri keinoja voidaan käyttää samanaikaisesti tai siten, että ne seuraavat toisiaan. Hybridivaikuttaminen on tyypillisesti peiteltyä toimintaa.

Hybridivaikuttamisessa voidaan hyödyntää myös kotimaisia tai muita ei-valtiollisia toimijoita. Perinteistä sodankäyntiä ei yleensä nähdä hybridivaikuttamisena.

21

informaatiovaikuttaminen; vihamielinen informaatiovaikuttaminen

en information influence activities *pl*

kohteelle epäedullinen toiminta, jolla informaatiota tuottamalla, muokkaamalla tai sen saatavuutta rajoittamalla pyritään vaikuttamaan kohteen käsityksiin tai toimintaan

Informaatiovaikuttaminen voi vaikuttaa yhteiskunnan toimintakykyyn joko suoraan tai välillisesti.

Informaation tuottamisen ajatellaan kattavan myös ne fyysisen ympäristön teot, joiden tarkoitus on informaatiovaikuttaminen. Esimerkiksi ilmatilaloukkaus voi olla tällainen teko. Normaali kansalaiskeskustelu ei ole informaatiovaikuttamista.

Informaatiovaikuttamisen toteuttaja voi olla valtiollinen tai ei-valtiollinen toimija. Nämä toimijat hyödyntävät usein myös yksilöitä, jotka toimivat tietoisesti tai tiedostamattaan informaatiovaikuttamisen välineinä.

Informaatiovaikuttamisen yhteydessä puhutaan usein mis-, dis- ja malinformaatiosta. Misinformaatio on väärää tai harhaanjohtavaa tietoa, jota sen levittäjä luulee todenmukaiseksi. Disinformaatio puolestaan tarkoittaa tarkoituksellisesti valheellista tai vääristeltyä tietoa, jonka levittäjä pyrkii vaikuttamaan tiedon vastaanottajiin. Malinformaatiolla tarkoitetaan puolestaan todenmukaista tietoa, jota käytetään vahingoittamaan yksilöä, yhteisöä tai valtiota. Esimerkiksi henkilötietojen luvaton jakaminen verkossa on malinformaation levittämistä.

Englanninkielisten termien käyttö ei ole vakiintunut. Anglosaksisessa maailmassa myös informaatiovaikuttamisesta käytetään laajasti termejä *information warfare* ja *information war*, mutta Suomessa pyritään yleensä tekemään ero sodankäynnin ja vaikuttamisen välillä.

22

maalittaminen

en targeted harassment; targeting; > targeted online harassment; > online targeting and shaming

henkilöön kohdistuva järjestelmällinen häirintä, jolla pyritään vaikuttamaan tämän yhteiskunnalliseen tai ammatilliseen toimintaan

Maalittaminen voi olla esimerkiksi mustamaalaamista, uhkailua tai yksityisluontoisten tietojen levittämistä tai häirintään yllyttämistä. Maalittaminen voi kohdistua henkilöön myös hänen läheistensä kautta.

Henkilö voi joutua maalittamisen kohteeksi joko oman toimintansa tai yhteiskunnallisen tai ammatillisen roolinsa vuoksi. Henkilöön kohdistuvalla häirinnällä voidaan pyrkiä vaikuttamaan laajemmin yhteiskunnan rakenteisiin tai instituutioihin, niitä kohtaan tunnettuun luottamukseen tai yhteiskunnan toiminnan kannalta tärkeään organisaatioon.

Eryteisesti toimittajiin ja poliitikoihin kohdistuva maalittaminen voi häiritä demokratiaa ja vapaata tiedonsaantia. Poliiseihin, tuomareihin ja syyttäjiin kohdistuva maalittaminen voi puolestaan uhata oikeusprosessin häiriötöntä toimintaa.

Maalittamisen käynnistäjä voi olla ryhmä, yksittäinen henkilö tai valtiollinen taho. Maalittamisen käynnistäjä voi yllyttää myös muita maalittamaan tiettyä henkilöä.

23

rajajärjestyksen ylläpitäminen

en maintaining order along the border

valtakunnanrajaa ja rajanylityspaikkoja koskevien säännösten sekä rajaviranomaisten kansainvälistä yhteistoimintaa koskevien säännösten ja määräysten täytäntöönpano ja niiden noudattamisen valvonta

Rajajärjestyksen ylläpitäminen edistää omalta osaltaan [rajaturvallisuutta](#).

24

maahantulosäännösten kiertäminen

en evasion of provisions on entry

vilpillinen toiminta, jonka tarkoituksena on varmistaa henkilön tai henkilöryhmän maahantulo tai maassa oleskelun jatkaminen

Maahantulosäännöksiä voidaan kiertää esimerkiksi esittämällä vilpillinen työsopimus tai väärennetty opintotodistus, solmimalla lumeavioliitto tai antamalla muuten väärää tietoa.

1.2 Rikostorjunta

25

rikostorjunta

ei: rikoksentorjunta

en combating of crime; crime prevention

toimintakokonaisuus, johon kuuluu [rikoksen estäminen](#), [paljastaminen](#) ja [selvittäminen](#)

Englanninkielisellä termillä crime prevention voidaan viitata myös käsitteeseen rikoksentorjunta. Rikoksentorjunta kattaa laajasti erilaiset toimet, joilla ehkäistään rikoksia sekä parannetaan turvallisuuden tunnetta yhteiskunnassa.

26

rikoksen estäminen

en preventing an offence

toiminta, jonka tavoitteena on estää rikos, sen yritys tai valmistelu, keskeyttää jo aloitetun rikoksen tekeminen tai rajoittaa rikoksesta aiheutuvaa vahinkoa tai [vaaraa](#), kun voidaan perustellusti olettaa henkilön syyllistyvän rikokseen

Rikoksen estäminen on perusteltua, kun henkilön toiminnasta tehtyjen havaintojen tai siitä muuten saatujen tietojen vuoksi voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen.

27

rikoksen paljastaminen

en detecting an offence

toiminta, jonka tavoitteena on selvittää, onko jo tehdyn tai vielä tekeillä tai suunnitteilla olevan [rikoksen selvittämisen](#) aloittamiselle perustetta

28

rikoksen selvittäminen; esitutkinta

en investigating an offence; criminal investigation

toiminta, jonka tavoitteena on selvittää rikoksen teko-olosuhteet, sen aiheuttama vahinko ja siitä saatu hyöty, asianosaiset sekä muut syyteharkintaa ja rikoksen johdosta määrättävää seuraamusta varten tarvittavat seikat

Rikoksen selvittämistä kutsutaan yleisesti esitutkinnaksi. Sen tekee poliisi tai muu esitutkintaviranomainen. Esitutkintaviranomaisia ovat poliisin lisäksi Rajavartiolaitos, Tulli ja Puolustusvoimat.

2 Hätäkeskustoiminta ja pelastustoiminta

29

häätäkeskustoiminta

en emergency response centre operations *pl*

toiminta, joka koostuu [häätäkeskuspalveluiden](#) ja niihin liittyvien pelastustoimen, poliisin tai sosiaali- ja terveystoimen viranomaisen tai Rajavartiolaitoksen välittämiä toimenpiteitä edellyttävien tehtävien hoitamisesta Häätäkeskuslaitoksen tuella

Käsitekaavio: [Häätäkeskustoiminta](#)

30

häätäkeskuspalvelut

en emergency response centre services *pl*; ERC services *pl*

palvelut, joihin sisältyy pelastustoimen, poliisin tai sosiaali- ja terveystoimen viranomaisen välittämiä toimenpiteitä edellyttävien ilmoitusten vastaanottaminen ja arviointi sekä ilmoituksen tai tehtävän välittäminen asianomaiselle viranomaiselle tai tämän tehtäviä sopimuksen perusteella hoitavalle

Hätätilanteita koskevia ilmoituksia ja muita vastaavia pelastustoimen, poliisin tai sosiaali- ja terveystoimen viranomaisen välittämiä toimenpiteitä edellyttäviä ilmoituksia kutsutaan [häätäilmoituksiksi](#).

Käsitekaavio: [Häätäkeskustoiminta](#)

31

häätäilmoitus

en emergency call

häätäilmoituskanaviin osoitettu ilmoitus

Häätäilmoituskanavilla tarkoitetaan esimerkiksi hätäpuhelua, häätätekstiviestiä, häätäilmoitusta viittomakielellä tai automaattista ilmoitinlaitetta. Hätäpuhelu on yleisin tapa tehdä häätäilmoitus.

Häätäilmoituksen käsittely tapahtuu toimialojen antamien valtakunnallisten ohjeiden mukaisesti. Kaikki häätäilmoitukset eivät johda viranomaisen välittömään toimenpiteeseen.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi häätäkeskustoiminnasta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi ([HE 149/2022](#)) häätäilmoituksella tarkoitetaan häätätilanteita koskevia ja muita vastaavia pelastustoimen, poliisin sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisen ja Rajavartiolaitoksen välittämiä toimenpiteitä edellyttäviä ilmoituksia.

Käsitekaavio: [Häätäkeskustoiminta](#)

32

häätäpaikannus

en emergency positioning

[häätäilmoituksen](#) tekijän tai avuntarvitsijan telepäätelaitteen sijainnin määrittäminen

Yleensä paikannettava telepäätelaitte on matkapuhelin.

Häätäpaikannus voi olla automaattisesti häätäilmoituksen yhteydessä tehty paikannus tai toimivaltaisen viranomaisen päätökseen perustuva paikannus.

Käsitekaavio: [Häätäkeskustoiminta](#)

33

<häätakeskustoiminta>

tehtävä

en emergency response task; emergency response assignment; task

häätäilmoituksesta saatujen tietojen perusteella viranomaiselle määräytyvä toimenpiteiden kokonaisuus

Tehtävä tietoja ovat esimerkiksi tapahtuman tehtävälajikoodi, kiireellisyysluokka ja tehtävän sijaintitieto.

Tehtävälaji voi olla esimerkiksi rakennuspalo keskisuuri. Tällöin pelastuslaitos saa rakennuspalotehtävän, jonka toimenpiteisiin kuuluu esimerkiksi tulipalon sammutus.

Viranomaisen yksikön tai partion aloitteesta kirjattua tehtävää kutsutaan oma-aloitteiseksi tehtäväksi.

Käsittekaavio: [Häätakeskustoiminta](#)

34

vaste-ehdotus

en proposed response

häätakeskustietojärjestelmän paikallisen hälytysohjeen perusteella tekemä ehdotus *vasteesta* tai toimenpiteestä

Vaste-ehdotus määrittellään tehtävälajikoodin, kiireellisyysluokan ja *tehtävän* sijaintitiedon perusteella.

Vaste-ehdotukset perustuvat paikalliseen hälytysohjeeseen, jonka antaa toimialan paikallinen vastuuviranomainen.

Käsittekaavio: [Häätakeskustoiminta](#)

35

vaste; hälytysvaste

en response resources; response; alarm response

tehtävään hälytettävät resurssit

Resurssit voivat olla ajoneuvoja, henkilöitä, eläimiä tai varusteita. Resurssit muodostavat yksiköitä.

Vaste määräytyy esimerkiksi tapahtumapaikan, tehtävälajin ja tehtävän kiireellisyyden perusteella.

Vaste voi poiketa *vaste-ehdotuksesta*, mutta se noudattaa kuitenkin paikallista hälytysohjetta.

Englanninkielinen termi response viittaa myös tehtävän vaatimaan toimintaan, ei pelkkiin resursseihin.

Käsittekaavio: [Häätakeskustoiminta](#)

36

<häätakeskustoiminta>

riskinarvio (1); riskinarviointi

en risk assessment (1)

häätäilmoituksen käsittelyn yhteydessä suoritettava *tehtävän* tyyppin, laajuuden sekä kiireellisyyden arviointi

Riskinarvio (1) perustuu toimialakohtaisiin valtakunnallisiin tehtävänkäsittelyohjeisiin.

Käsittekaavio: [Häätakeskustoiminta](#)

37

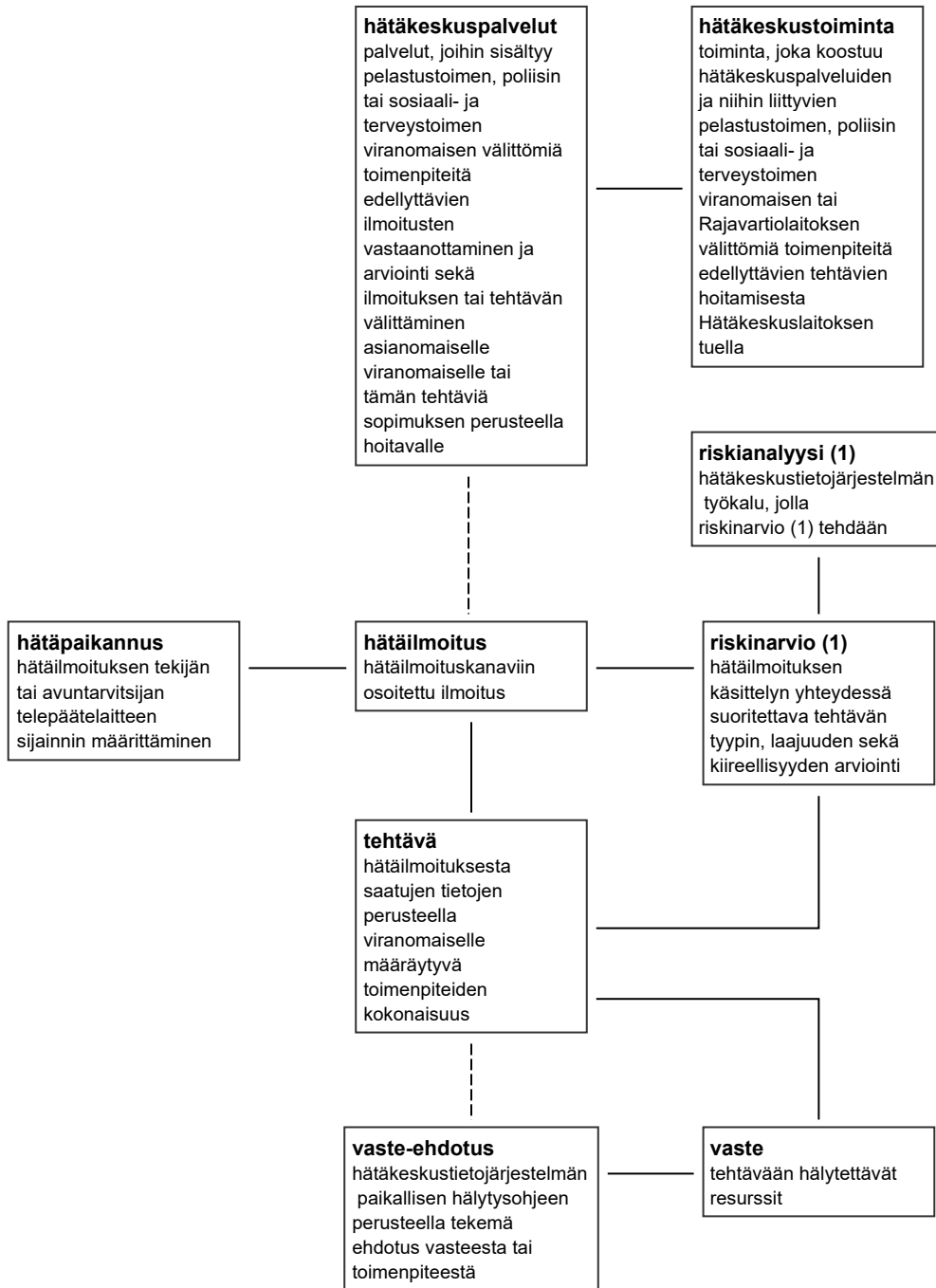
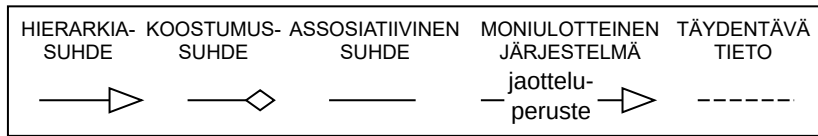
<häätakeskustoiminta>

riskianalyysi (1)

en risk analysis (1)

häätakeskustietojärjestelmän työkalu, jolla *riskinarvio (1)* tehdään

Käsittekaavio: [Häätakeskustoiminta](#)

Käsitekaavio 1. Hätäkeskustoiminta.

38

pelastustoiminta

en emergency operations *pl*; rescue operations *pl*; > search and rescue; > SAR

toiminta, joka koostuu *onnettomuuden* tai onnettomuuden *uhkan* edellyttämistä kiireellisistä ihmisten, omaisuuden ja ympäristön suojaamisen ja pelastamisen toimenpiteistä sekä onnettomuuden seurauksien lieventämisestä ja siitä aiheutuvien vahinkojen rajoittamisesta

Englanninkielinen termi rescue operations ymmärretään tavallisesti suppeammin tarkoittamaan vain ihmisten pelastamista. Suomessa sitä käytetään kuitenkin pelastustoiminnan vastineena.

Englanninkielistä termiä search and rescue käytetään lähinnä meripelastuksessa.

Käsittekaavio: [Pelastustoimi ja pelastustoiminta](#)

39

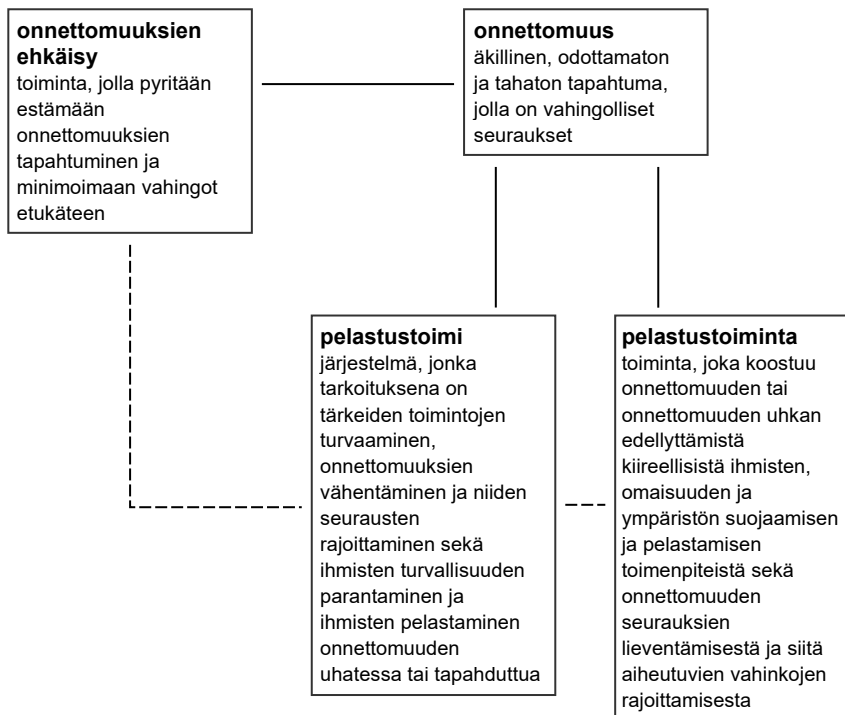
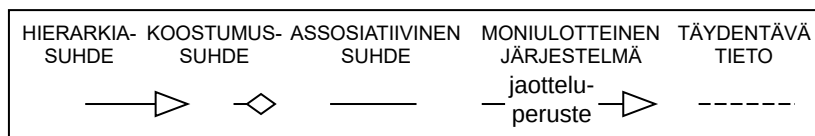
pelastustoimi

en rescue services *pl*

järjestelmä, jonka tarkoituksena on tärkeiden toimintojen turvaaminen, *onnettomuuksien* vähentäminen ja niiden seurausten rajoittaminen sekä ihmisten turvallisuuden parantaminen ja ihmisten pelastaminen onnettomuuden uhatessa tai sen tapahduttua

Pelastustoimen viranomaiset ovat hyvinvointialueet, aluehallintovirastot ja sisäministeriö. Hyvinvointialueet vastaavat pelastustoimen järjestämisestä alueillaan. Sisäministeriö johtaa, ohjaa ja valvoo pelastustoimintaa ja sen palvelujen saatavuutta ja tasoa. Aluehallintovirastot valvovat pelastustoimintaa sekä pelastustoimen palvelujen saatavuutta ja tasoa toimialueillaan. Pelastustoimeen kuuluu *onnettomuuksien ehkäisy* ja *pelastustoiminta*. Pelastustoimen viranomaiset huolehtivat lisäksi toimialaansa kuuluvista väestönsuojelutehtävistä.

Käsittekaavio: [Pelastustoimi ja pelastustoiminta](#)

Käsittekaavio 2. Pelastustoimi ja pelastustoiminta.

3 Tiedustelu

40

<kansallinen turvallisuus>

tiedustelu

en intelligence; intelligence collection

kansalliseen turvallisuuteen liittyvä *tiedonhankinta*, jossa voidaan hyödyntää tiedustelumenetelmiä

Tiedustelun tarkoituksena on hankkia tietoa kansallista turvallisuutta koskevista *uhkista* sekä niissä tapahtuvista muutoksista niin maan sisällä kuin sen ulkopuolella

Tiedustelua suorittavat sekä siviili- että sotilastiedusteluviranomaiset päätöksenteon tueksi. Tietoa hankitaan avoimin tai peitellyin menetelmin ilman, että tiedustelun kohde on välttämättä tietoinen tiedonhankinnasta.

Yleisessä kielenkäytössä tiedustelu-sanalla voidaan viitata myös muuhun kuin kansalliseen turvallisuuteen liittyvään tiedonhankintaan.

Englanninkielinen termi intelligence viittaa sekä tiedustelutietoon että -toimintaan.

Käsittekaavio: [Tiedustelu](#)

41

siviilitiedustelu

en civilian intelligence

Suojelupoliisin suorittama *tiedustelu*

Siviilitiedustelussa hankitaan tietoa *kansallisesta turvallisuudesta* ylimmän valtiojohdon ja viranomaisten päätöksenteon tueksi sekä kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavan toiminnan torjumiseksi.

Siviilitiedustelun kohteena voi olla esimerkiksi *terrorismi*, ulkomainen tiedustelu tai yhteiskuntajärjestystä vakavasti uhkaava toiminta.

Käsittekaavio: [Tiedustelu](#)

42

vastatiedustelu

en counter-intelligence; counterintelligence

vieraiden valtioiden tiedustelupalveluiden tiedonhankinnan ja vaikuttamisen torjunta sekä niihin liittyvä *tiedustelu*

Vastatiedustelua suorittaa Suojelupoliisi ja Puolustusvoimien tiedustelulaitos.

Käsittekaavio: [Tiedustelu](#)

43

rikostiedustelu

en criminal intelligence

esitutkintaviranomaisen suorittama *tiedonhankinta rikosten estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi*

Esitutkintaviranomaisia ovat poliisi, Rajavartiolaitos, Tulli ja Puolustusvoimat.

Rikostiedustelussa voidaan esimerkiksi hankkia näyttöä rikosprosessia varten, tai se voi edeltää yksittäisen rikoksen tai rikoskokonaisuuden selvittämistä.

Poliisin suorittama rikostiedustelu tukee *poliisin ennalta estävää toimintaa*.

Käsittekaavio: [Tiedustelu](#)

44

pakolaisvakoilu

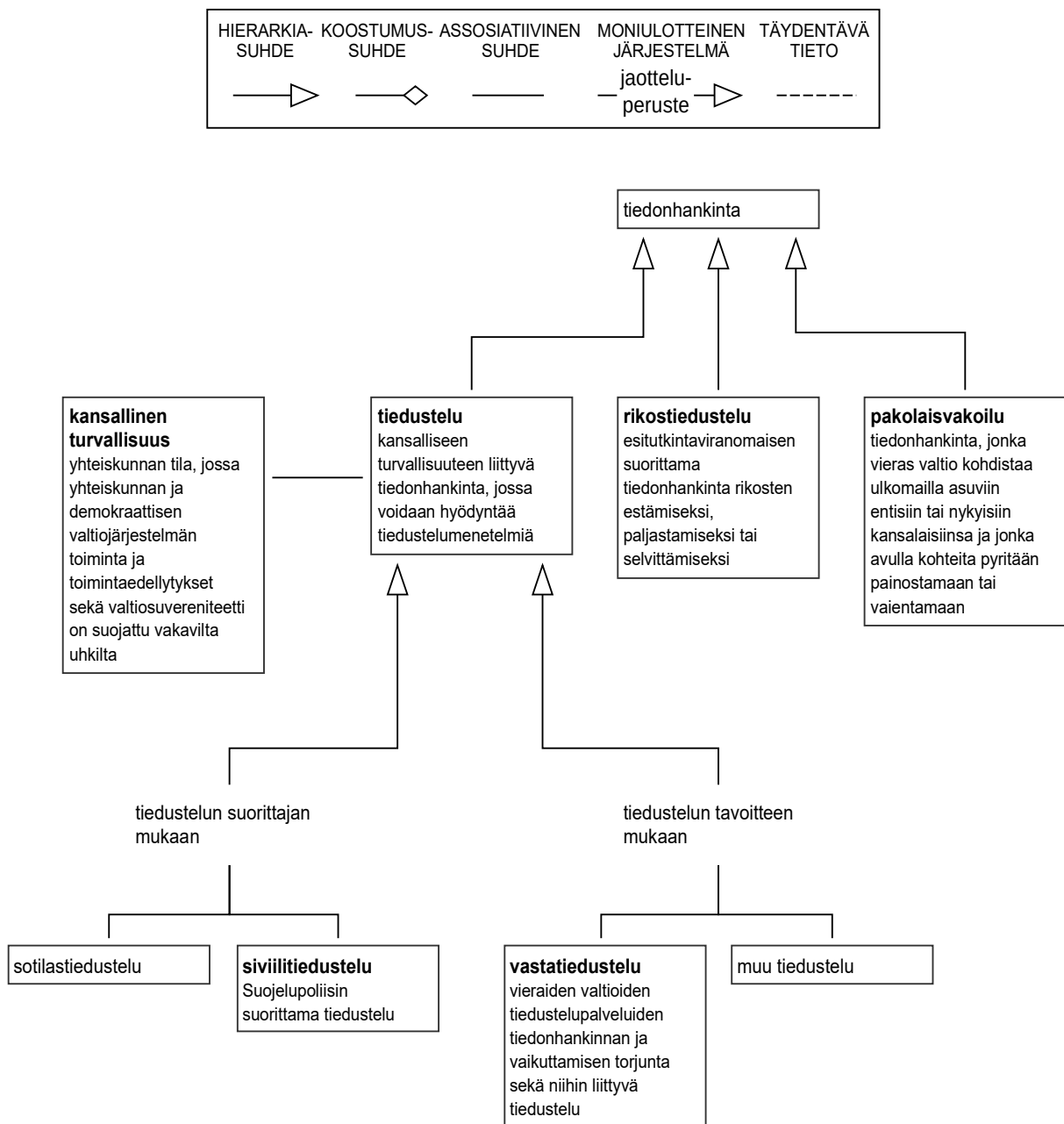
en refugee espionage

tiedonhankinta, jonka vieras valtio kohdistaa ulkomailla asuviin entisiin tai nykyisiin kansalaisiinsa ja jonka avulla kohteita pyritään painostamaan tai vaientamaan

Pakolaisvakoilun kohteet kuuluvat yleensä aiemman kotimaansa poliittiseen oppositioon, etniseen tai uskonnolliseen yhteisöön tai muuhun ryhmittymään, jonka toimintaa pakolaisvakoilua harjoittava valtio pitää *uhkana* itselleen.

Valtiot voivat painostaa, lahjoa ja kiristää ulkomaille muuttaneita kansalaisiaan toimittamaan tietoja entisen kotimaan näkökulmasta uhkaavista toimijoista. Painostus voidaan kohdistaa henkilöön itseensä, tämän entiseen kotimaahan jääneisiin perheenjäseniin tai muuhun lähipiiriin. Pakolaisvakoilun kohde voidaan myös painostaa palaamaan entiseen kotimaahansa ja esimerkiksi vangita heti maahantulon jälkeen.

Käsittekaavio: [Tiedustelu](#)

Käsittekaavio 3. Tiedustelu.

4 Henkilöllisyyden todentaminen

45

henkilöllisyys

en identity

henkilöön liittyvien erottelevien ominaisuuksien joukko

Käsitekaavio: [Henkilöllisyyden todentaminen](#)

46

henkilöllisyyden todentaminen

en identity verification; verification of identity

henkilöllisyys todenmukaisuuden ja oikeellisuuden varmistaminen

Tilanteesta riippuen henkilöllisyys todennetaan luotettavilla asiakirjoilla, biometrisillä tunnisteilla tai joissakin tapauksissa muutoin riittävien, luotettavina pidettävien tietojen perusteella.

Luotettavia tietoja voidaan antaa esimerkiksi henkilön nimestä, syntymäajasta, kansalaisuudesta ja perhesuhteista.

Käsitekaavio: [Henkilöllisyyden todentaminen](#)

47

selvitetty henkilöllisyys

en established identity

henkilöllisyys, joka on todennettu muutoin kuin luotettavilla asiakirjoilla

Maahantulija voi osoittaa henkilöllisyytensä paitsi luotettavilla asiakirjoilla, myös antamalla luotettavia tietoja nimestään, syntymäajastaan, kansalaisuudestaan ja perhesuhteistaan.

Suomen kansalaisuuden saamisen edellytys on, että kansalaisuuden hakijan henkilöllisyys on selvitetty (ks. kansalaisuuslaki 359/2003, § 6).

Käsitekaavio: [Henkilöllisyyden todentaminen](#)

48

varmistettu henkilöllisyys; todennettu henkilöllisyys

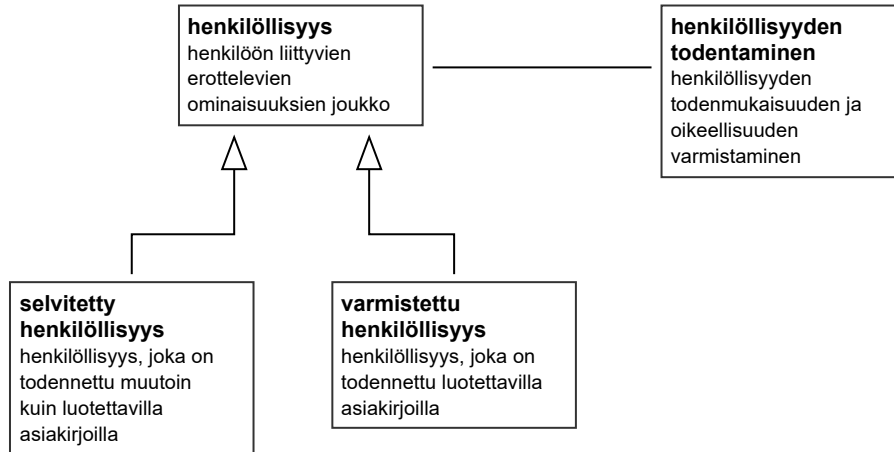
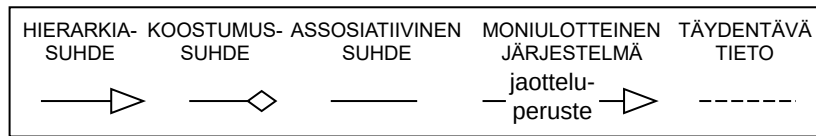
en verified identity

henkilöllisyys, joka on todennettu luotettavilla asiakirjoilla

Luotettava asiakirja on esimerkiksi voimassa oleva passi tai muu sellainen henkilöllisyyttä osoittava asiakirja, josta käy ilmi tarvittavat tiedot. Luotettavassa asiakirjassa tulee olla asiakirjan haltijan valokuva ja siitä tulee käydä ilmi henkilön nimi, kansalaisuus ja syntymäaika.

Muukalaispassin tai pakolaisen matkustusasiakirjan myöntämisen yhteydessä henkilöllisyys katsotaan varmistetuksi silloin, kun se on todennettu luotettavilla asiakirjoilla, joista käy ilmi henkilön nimen, kansalaisuuden ja syntymäajan lisäksi myös tämän syntymäpaikka tai -valtio.

Käsitekaavio: [Henkilöllisyyden todentaminen](#)

Käsitekaavio 4. Henkilöllisyyden todentaminen.

5 Organisaation toiminta

49

strateginen toiminta

en strategic activities *pl*

organisaation ydintehtävän toteuttamiseen tähtäävä toiminta, jolla määritetään organisaation toiminnan päälinjoja ja tarvittavia resursseja, arvioidaan *toimintaympäristön* muutoksia ja valmistaudutaan tulevaisuuteen

Organisaation ydintehtävällä tarkoitetaan tehtävää, jonka julkisen hallinnon organisaatio on saanut tai ottanut hoidettavakseen lain nojalla.

Strateginen toiminta on pitkän aikavälin toimintaa.

Käsittekaavio: [Organisaation toiminta ja tilannekuva](#)

50

taktinen toiminta (1); operatiivinen toiminta (2) <Rajavartiolaitos>

en tactical activities *pl*

toiminta, jolla suunnitellaan ja ohjataan organisaation ydintehtävän toteuttamista strategian mukaisten osatavoitteiden saavuttamiseksi

Taktisen toiminnan (1) aikajänne on lyhyempi kuin *strategisessa toiminnassa*, ja siitä puhutaan usein ns. keskipitkän aikavälin toimintana.

Tästä käsitteestä käytetään Rajavartiolaitoksessa termiä operatiivinen toiminta (2).

Se, millä termeillä organisaation toiminnan eri tasoja kutsutaan ja kuinka ne määritellään, vaihtelee organisaatiosta riippuen.

Käsittekaavio: [Organisaation toiminta ja tilannekuva](#)

51

operatiivinen toiminta (1); taktinen toiminta (2) <Rajavartiolaitos>

en operational activities *pl*

organisaation toiminta, jolla toteutetaan organisaation ydintehtävää *strategisessa* ja *taktisessa toiminnassa* (1) määritettyjen suuntaviivojen mukaisesti

Tästä käsitteestä käytetään Rajavartiolaitoksessa termiä taktinen toiminta (2).

Se, millä termeillä organisaation toiminnan eri tasoja kutsutaan ja kuinka ne määritellään, vaihtelee organisaatiosta riippuen.

Käsittekaavio: [Organisaation toiminta ja tilannekuva](#)

52

tilannekuva

en situation picture; situational picture; < situation awareness

koottu kuvaus vallitsevista olosuhteista, käsillä olevan tilanteen synnyttäneistä tapahtumista, tilannetta koskevista taustatiedoista ja tilanteen kehittymistä koskevista arvioista sekä eri toimijoiden toimintavalmiuksista

Tilannekuvaa tarvitaan päätöksenteon tueksi.

Tilannekuva voidaan käsittää myös suppeammin tarkoittamaan vain esimerkiksi karttaa ja suullista tai kirjallista tietoa esillä olevasta tilanteesta.

Tilannekuvia voi olla yksityiskohtaisuudeltaan ja tarkastelutasoltaan erilaisia, jolloin voidaan puhua *strategisesta*, *operatiivisesta* tai taktisesta tilannekuvasta.

Määritelmän mukaisesta tilannekuvasta (konkreettinen kuvaus) käytetään englanniksi termejä situation picture ja situational picture, mutta jos termillä tilannekuva viitataan konkreettisen kuvauksen lisäksi esimerkiksi tilannekuvatoimintaan tai tilaan, jossa tilanteesta on pystytty muodostamaan kuva, voidaan käyttää termiä situation awareness.

Käsitteen tiedot perustuvat [Kokonaisturvallisuuden sanastoon \(TSK 50, 2017\)](#).

Käsittekaavio: [Organisaation toiminta ja tilannekuva](#)

53

strateginen tilannekuva

en strategic situation picture; strategic situational picture

analysoiduista tiedoista koottu ilmiötason *tilannekuva*, joka tukee *strategiseen toimintaan* liittyvää päätöksentekoa

Strateginen tilannekuva on tarkoitettu tukemaan pitkän aikavälin päätöksentekoa.

Käsittekaavio: [Organisaation toiminta ja tilannekuva](#)

54

operatiivinen tilannekuva

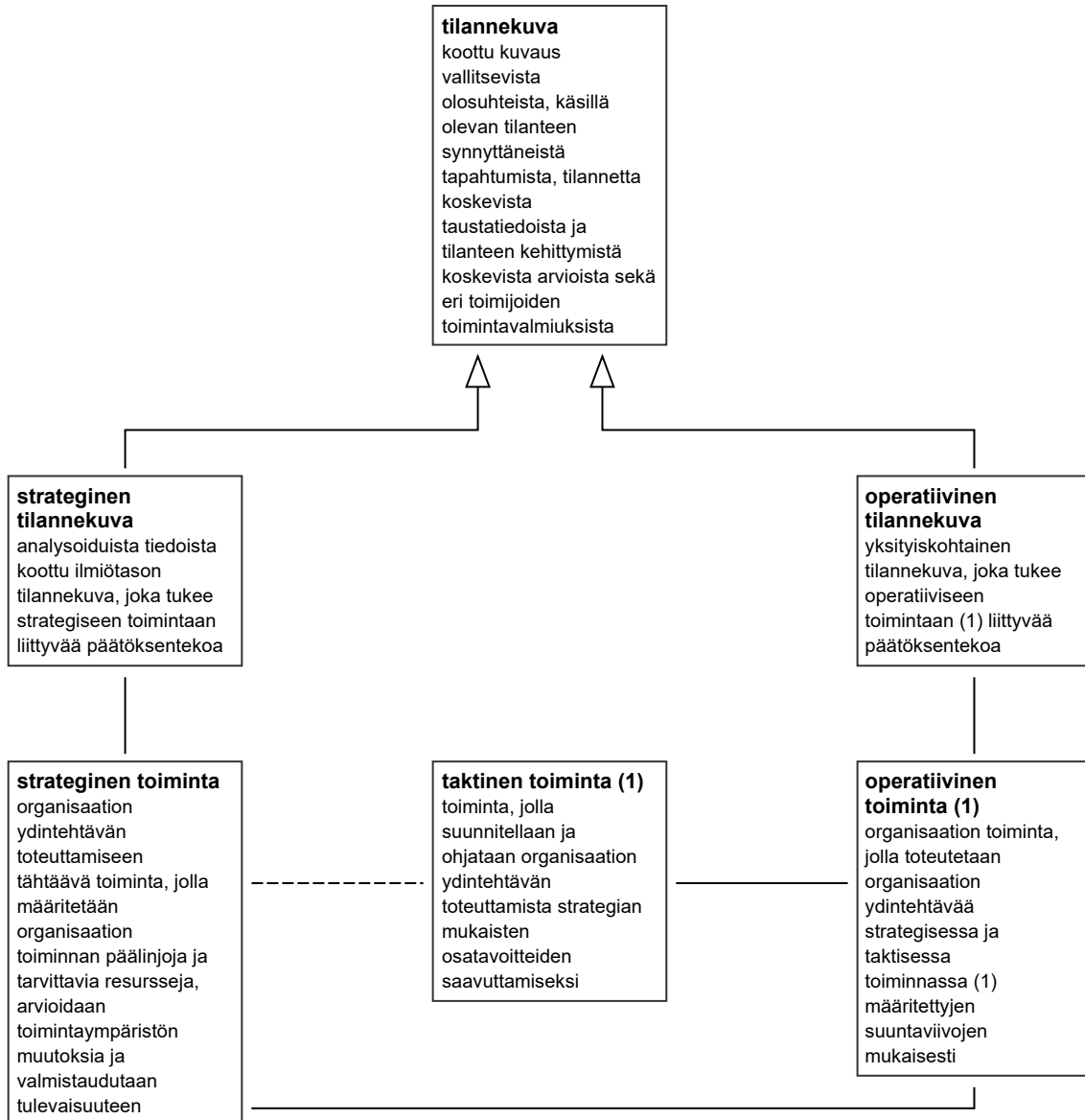
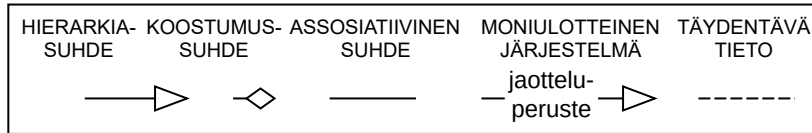
en operational picture

yksityiskohtainen *tilannekuva*, joka tukee *operatiiviseen toimintaan (1)* liittyvää päätöksentekoa

Operatiivinen tilannekuva on tarkoitettu tukemaan suhteellisen lyhyen aikavälin päätöksentekoa.

Tästä käsitteestä käytetään Rajavartiolaitoksessa termiä taktinen tilannekuva.

Käsittekaavio: [Organisaation toiminta ja tilannekuva](#)

Käsittekaavio 5. Organisaation toiminta ja tilannekuva.

55

strateginen resurssi

en strategic resource

organisaation aineeton tai aineellinen voimavara, joka tukee strategisten tavoitteiden saavuttamista ja jonka menettäminen heikentää merkittävästi organisaation kykyä saavuttaa tavoitteet

Organisaation aineettomia voimavaroja ovat esimerkiksi ammattitaitoinen henkilöstö ja organisaation hallussa oleva tieto. Esimerkiksi varmuusvarasto on organisaation aineellinen voimavara.

56

toimintaympäristö

en operating environment; > domain

fyysinen tai digitaalinen ympäristö, jossa organisaation tai henkilön toiminta tapahtuu

Toimintaympäristö on jatkuvassa muutoksessa ja siihen vaikuttavat monet erilaiset tekijät, esimerkiksi taloudelliset ja poliittiset tekijät sekä teknologinen kehitys.

Käsittekaavio: [Riskienhallinta](#)

57

toimintaympäristöanalyysi

en analysis of operating environment

menetelmä, jolla arvioidaan toimijan *toimintaympäristön* tilaa ja muutostekijöitä sekä näiden vaikutuksia toimintaan yleisellä tasolla

Toimintaympäristöanalyysia tehdään eri tasoilla: valtakunnallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla.

Toimintaympäristöanalyysin avulla saatuja tuloksia voidaan hyödyntää *riskienhallinnassa*.

Käsittekaavio: [Riskienhallinta](#)

58

riskienhallinta

en risk management

järjestelmällinen toiminta, joka sisältää *riskien* analysoinnin sekä tarvittavien hallintatoimenpiteiden suunnittelun, toteutuksen, seurannan ja korjaavat toimenpiteet

Varautumisessa riskienhallinta on useiden eri tahojen yhteistyötä. Sitä tekevät yritykset, eri toimialat ja viranomaiset sekä kunnat ja valtio. Viranomaisilla ja joillain yrityksillä on lakisääteinen velvollisuus laatia valmiussuunnitelmia, johon riskienhallinta kuuluu tärkeänä osana.

Riskienhallintaan kuuluu myös riittävien resurssien määrittäminen.

Käsittekaavio: [Riskienhallinta](#)

59

riskianalyysi (2)

en risk analysis (2)

menetelmä, jolla tunnistetaan tehtävän, tapahtuman tai *toimintaympäristön* tilaa ja muutostekijöitä koskevat *riskit*

Käsittekaavio: [Riskienhallinta](#)

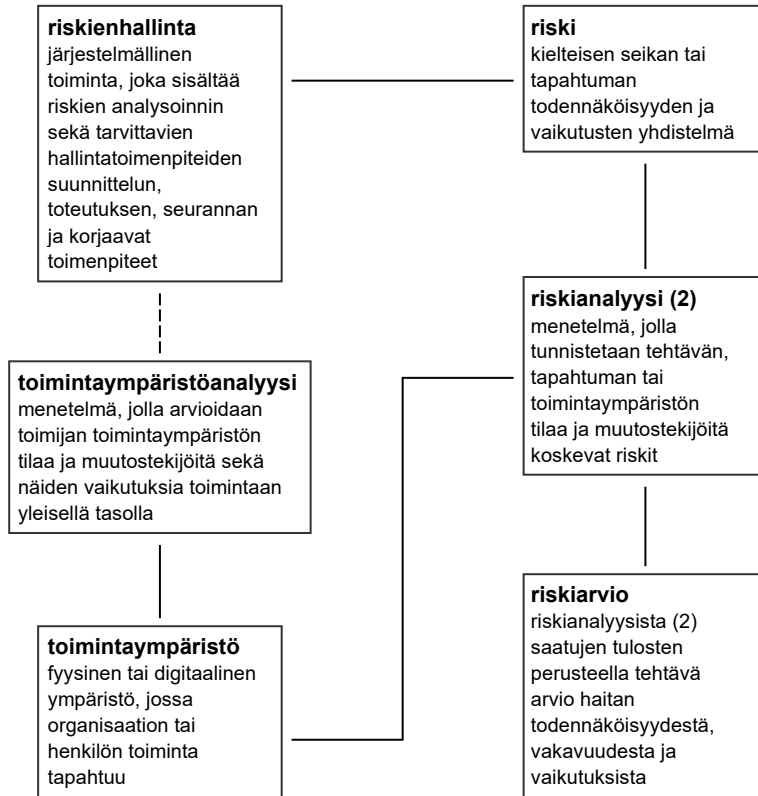
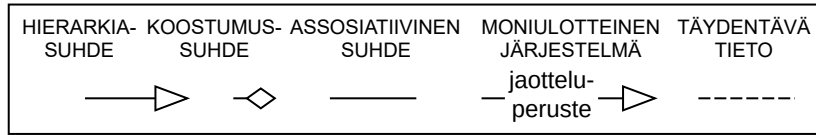
60

riskiarvio; riskinarvio (2)

en risk assessment (2); risk analysis (3)

riskianalyysista (2) saatujen tulosten perusteella tehtävä arvio haitan todennäköisyydestä, vakavuudesta ja vaikutuksista

Käsittekaavio: [Riskienhallinta](#)

Käsittekaavio 6. Riskienhallinta.

6 Viranomaisten toiminta

61

<viranomaiset>

sidosryhmäturvallisuus

en industrial security

tila, jossa sidosryhmätoiminnasta viranomaiselle aiheutuvat *riskit* ovat hallinnassa

Sidosryhmäturvallisuus varmistetaan silloin, kun sidosryhmä käsittelee tai säilyttää viranomaisen salassa pidettävää tietoa tai henkilötietoja.

62

viranomaisen suorituskyky; suorituskyky

en capacity of authority; capacity

viranomaisen kyky suoriutua tehtävistään omilla toimilla tai yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa

Viranomaisen suorituskyky koostuu yhdestä tai useammasta kyvykkyydestä. Kyvykkyydellä tarkoitetaan kykyä toimia tarkoituksenmukaisella tavalla tietyllä osa-alueella ja hyödyntää resurssejaan tavoitteiden saavuttamiseksi.

63

viranomaisuhkaus

en threat posed to an authority or an official

uhkaus, joka kohdistuu viranomaiseen tai viranomaisen henkilöstöön ja joka aiheuttaa viranomaistoimenpiteitä

Viranomaisuhkaus on luonteeltaan riittävän vakava, jotta se johtaa konkreettisiin toimenpiteisiin.

Viranomaisuhkauksen tavoite voi olla esimerkiksi viranomaisen toimintakyvyn heikentäminen tai viranomaiselle kostaminen. Viranomaisuhkauksen tekijä voi uhata vahingoittaa henkilöitä tai viranomaisen toimitiloja tai omaisuutta.

64

poliisin ennalta estävä toiminta; ennalta estävä toiminta

en preventive policing; preventative policing; preventive police work

poliisin suunnitelmallinen toiminta, jolla pyritään ylläpitämään yhteiskunnan ja ihmisten turvallisuutta, turvallisuuden tunnetta ja luottamusta poliisiin

Poliisin ennalta estävää toimintaa on esimerkiksi rikosten ja muiden *turvallisuutta* heikentävien häiriöiden kuten *onnettomuuksien* estäminen.

Ennalta estävä toiminta on poliisin lakisääteinen tehtävä (ks. poliisilaki [872/2011](#)).

65

<viranomaiset>

yhteistoiminta

en cooperation; collaboration

kahden tai useamman viranomaisen tai viranomaisen osien välinen koordinoitu toiminta yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi

Yhteistoiminnan muodot voivat olla ennalta sovittuja ja harjoiteltuja.

Poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen välinen PTR-yhteistoiminta on esimerkki vakiintuneesta viranomaisten yhteistoiminnasta, jolla torjutaan rajat ylittävää järjestäytyntä rikollisuutta yhdessä.

Laajan maastopalon sammuttaminen ja rajaaminen, johon osallistuu useita pelastuslaitoksia, on esimerkki yhden viranomaisen osien välisestä yhteistoiminnasta.

Englanninkielinen hakemisto / English index

Numbers in the index refer to the term record numbers.

abnormal condition	12	internal security	3
abnormal situation	12	investigating an offence	28
accident	7	maintaining order along the border	23
alarm response	35	national security	2
analysis of operating environment	57	offence endangering social order	19
border management	4	offence posing a risk to social order	19
border security	4	offence threatening social order	19
capacity	62	online targeting and shaming	22
capacity of authority	62	operating environment	56
civilian intelligence	41	operational activities	51
collaboration	65	operational picture	54
combating of crime	25	polarisation of society	16
combating terrorism	18	precautionary measures	14
contingency planning	14	preparedness	14
cooperation	65	preventative policing	64
counter-intelligence	42	preventing an offence	26
counter-terrorism	18	prevention of incidents and accidents	8
counterintelligence	42	preventive police work	64
counterterrorism	18	preventive policing	64
crime prevention	25	proposed response	34
criminal intelligence	43	public emergency	11
criminal investigation	28	refugee espionage	44
danger	9	rescue operations	38
detecting an offence	27	rescue services	39
disruption	12	response	35
disturbance	12	response resources	35
domain	56	risk	6
emergency	11	risk analysis (1)	37
emergency call	31	risk analysis (2)	59
emergency conditions	11	risk analysis (3)	60
emergency operations	38	risk assessment (1)	36
emergency planning	14	risk assessment (2)	60
emergency positioning	32	risk management	58
emergency preparedness	14	safety	1
emergency response assignment	33	SAR	38
emergency response centre operations	29	search and rescue	38
emergency response centre services	30	security	1
emergency response task	33	security authority	5
ERC services	30	self-preparedness	15
established identity	47	situation awareness	52
evasion of provisions on entry	24	situation picture	52
functions vital to society	13	situational picture	52
hazard	9	state of emergency	11
home preparedness	15	strategic activities	49
homeland security	3	strategic resource	55
hybrid influence activities	20	strategic situation picture	53
hybrid influence efforts	20	strategic situational picture	53
identity	45	tactical activities	50
identity verification	46	targeted harassment	22
incident (1)	7	targeted online harassment	22
incident (2)	12	targeting	22
incident and accident prevention	8	task	33
independent preparedness	15	terrorism	17
individual emergency planning	15	threat	10
industrial security	61	threat posed to an authority or an official	63
information influence activities	21	verification of identity	46
intelligence	40	verified identity	48
intelligence collection	40	vital functions of society	13

Numbers in the index refer to the term record numbers.

Suomenkielinen hakemisto

Hakemiston numerot viittaavat termitietuenumeroihin.

digitaalinen toimintaympäristö; ks. toimintaympäristö.....	56	riskianalyysi (1)	37
disinformaatio; ks. informaatiovaikuttaminen.....	21	riskianalyysi (2)	59
ennalta estävä toiminta	64	riskiario	60
esitutkinta	28	riskienhallinta	58
henkilöllisyyden todentaminen	46	riskinarvio (1)	36
henkilöllisyys	45	riskinarvio (2)	60
hybridivaikuttaminen	20	riskinarviointi	36
häiriötila	12	selvitetty henkilöllisyys	47
häiriötilanne	12	sidosryhmäturvallisuus	61
hälytysvaste	35	sisäinen turvallisuus	3
hätäilmoitus	31	siviilitiedustelu	41
hätäkeskuspalvelut	30	strateginen resurssi	55
hätäkeskustoiminta	29	strateginen tilannekuva	53
hätäpaikannus	32	strateginen toiminta	49
informaatiovaikuttaminen	21	suorituskyky	62
kansallinen turvallisuus	2	taktinen toiminta (1)	50
katastrofi	12	taktinen toiminta (2)	51
kriisi	12	tehtävä	33
kybertoimintaympäristö; ks. toimintaympäristö.....	56	terrorismi	17
maahantulosäännösten kiertäminen	24	terrorismin torjunta	18
maalittaminen	22	terrorismin torjunta	18
malinformaatio; ks. informaatiovaikuttaminen.....	21	tiedustelu	40
misinformaatio; ks. informaatiovaikuttaminen.....	21	tilannekuva	52
oma-aloitteinen tehtävä; ks. tehtävä.....	33	todennettu henkilöllisyys	48
omatoiminen varautuminen	15	toimintaympäristö	56
onnettomuuksien ehkäisy	8	toimintaympäristöanalyysi	57
onnettomuus	7	turvallisuus	1
operatiivinen tilannekuva	54	turvallisuusviranomaisen	5
operatiivinen toiminta (1)	51	uhka	10
operatiivinen toiminta (2)	50	vaara	9
pakolaisvakoilu	44	valtion turvallisuus	2
pelastustoimi	39	varautuminen	14
pelastustoiminta	38	varmistettu henkilöllisyys	48
poikkeusolot	11	vastatiedustelu	42
poliisin ennalta estävä toiminta	64	vaste	35
rajajärjestyksen ylläpitäminen	23	vaste-ehdotus	34
rajaturvallisuus	4	vihamielinen informaatiovaikuttaminen	21
rikoksen estäminen	26	viranomaisen suorituskyky	62
rikoksen paljastaminen	27	viranomaisuhkaus	63
rikoksen selvittäminen	28	yhteiskunnan elintärkeä toiminto	13
rikosentorjunta	25	yhteiskunnan polarisaatio	16
rikostiedustelu	43	yhteiskunnan polarisoituminen	16
rikostorjunta	25	yhteiskuntajärjestystä vaarantava rikos	19
riski	6	yhteistoiminta	65
		yleinen hätätila	11